

WKŁAD WALEREGO PISARKA W ROZWÓJ INSTYTUTU DZIENNIKARSTWA I KOMUNIKACJI SPOŁECZNEJ UNIwersYTETU PAPIESKIEGO JANA PAWŁA II

Klaudia Cymanow-Sosin

 orcid.org/0000-0003-3248-9499

Instytut Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej

Uniwersytet Papieski Jana Pawła II

Walery Pisarek w murach Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II

Znakomity językoznawca i medioznawca, związany z kilkoma uczelniami (z Uniwersytetem Jagiellońskim na czele), ostatnią dekadę swojego aktywnego i bardzo bogatego życia spędził w Uniwersytecie Papieskim Jana Pawła II (UPJPII) w Krakowie. Od 2009 roku prowadził zajęcia dla studentów w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej (IDIKS), kierowanym w ostatnim dziesięcioleciu przez ks. prof. Michała Drożdża, jego przyjaciela (obecnie dziekana Wydziału Nauk Społecznych, w ramach którego funkcjonuje IDIKS). Działalność Walerego Pisarka na polu dydaktycznym związana była ściśle z jego zainteresowaniami badawczymi dotyczącymi komunikowania masowego, w tym przede wszystkim z interdyscyplinarnie pojmowanym prasoznawstwem. Profesor Pisarek był dla studentów IDIKS UPJPII niezrównanym autorytetem w zakresie metod analizy zawartości prasy i analizy języka w kontekście w medioznawstwa, socjolingwistyki i psycholingwistyki.

Rok 2009 to początek pełnoetatowego zatrudnienia Walerego Pisarka na stanowisku profesora zwyczajnego w IDIKS UPJPII, wcześniej przez kilkanaście lat współpracującego z ks. prof. Andrzejem Baczyńskim, który w 1995 roku współtworzył Studium Dziennikarskie w Papieskiej Akademii Teologicznej w Krakowie (późniejszy Uniwersytet Papieski Jana Pawła II w Krakowie). Walery Pisarek był cenionym wykładowcą przedmiotów związanych z retoryką dziennikarską.

Walery Pisarek jako nauczyciel i wychowawca

Sluchaczom I stopnia studiów w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej Walery Pisarek przybliżał przede wszystkim zagadnienia z obszaru kultury języka. Wymagał od studentów znajomości gramatyki i stylistyki języka polskiego, a potwierdzenia właściwego przygotowania młodzieży do studiów szukał na ich świadectwie maturalnym. Przekazywał studentom wiedzę na temat dominujących tendencji rozwojowych mediów, które – jak z ubolewaniem dowodził – sprzyjają upowszechnianiu niestaranności językowej dostrzegalnej zarówno w tekstach prasowych, radiowych, jak i telewizyjnych. „Przyczynia się do tego po pierwsze – pośpiech: współczesne media skracają niekiedy do zera czas między wydarzeniem a medialną relacją o nim. Pośpiech był wprawdzie zawsze ważnym czynnikiem konkurencji między mediami i dziennikarzami, ale dawniej w tym wyścigu liczyły się tygodnie, potem dni, a teraz liczą się godziny”¹. Drugim powodem zubożenia i degradacji języka była, zdaniem Walerego Pisarka, komercjalizacja wydawnictw, które – ograniczając koszty – oszczędzają na adiustacji i korekcie. Profesor był wyznawcą szkoły, wedle której dziennikarz nie powinien być redaktorem, adiustatorem i korektorem własnego tekstu.

Podstawowym celem jego spotkań ze studentami było zapoznanie ich z wzorcową i potoczną normą językową (Fras 1999; Grzenia 1998; Marcjanik 2000), wskazywanie na kryteria poprawności językowej oraz wypracowanie umiejętności omijania błędów wewnętrznojęzykowych (zarówno systemowych, jak i stylistycznych), zewnętrznojęzykowych (ortograficznych i interpunkcyjnych) i usterek, takich jak użycie złej postaci wyrazu (Podracki 1998; Polański 2006; Bańko 2003). Często zwracał uwagę na granicę akceptowalności języka, ale – paradoksalnie – wsłuchiwał się w język młodzieżowy i z pasją godną badacza wszystkich przejawów języka (Kłosińska 2013; Puzynina 2011) fascynował się zasłyszonymi poza salą wykładową neologizmami, związkami frazeologicznymi i innymi zwrotami, które potwierdzały omawiane przez niego zjawisko neosemantyzacji, rozumianej jako zmiana znaczenia pod wpływem mody na języki obce.

Pisarek zachęcał słuchaczy do pracy w bibliotece i kontaktu z literaturą poradniczą z dziedziny kultury języka, w tym głównie z zakresu stylistyki i ortografii języka polskiego. Nie eksponując swej osoby, promował wśród młodych dziennikarzy i specjalistów z obszaru komunikacji społecznej wszystkie instytucje, z którymi był bezpośrednio lub pośrednio związany, m.in. Radę Języka Polskiego, Towarzystwo Miłośników Języka Polskiego, Komisję Językoznawstwa Oddziału PAN w Krakowie, Komisję Kultury w Komitecie Językoznawstwa PAN, Towarzystwo Kultury Języka oraz instytuty języka polskiego.

Można zaryzykować stwierdzenie, że w zakresie dydaktyki stworzył swoisty trend (czy nawet szkołę) co najmniej równej odpowiedzialności dziennikarzy za treść i formę przekazu („nie tylko za to, co się mówi i pisze, ale także za to, jak

1 Dokumentacja dotycząca dydaktyki i programu nauczania w IDIKS UPJPiI, w: archiwum IDIKS UPJPiI.

się mówi i pisze²⁾) oraz wrażliwości przy odbiorze języka w mediach i komunikacji społecznej. Był w tym zakresie purystą, chociaż – jak wspominają studenci – upominanie, mimo braku tolerancji dla indyferentyzmu, przychodziło mu z trudem. Na pierwszym miejscu, zgodnie z zasadą personalizmu właściwego dla Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II, był zawsze człowiek.

Chociaż uczył kultury, etyki i estetyki języka, można powiedzieć, że jego wykłady i konwersatoria wykraczały daleko poza obszar retoryki, erystyki, stylistyki i pragmatyki językowej i przekładały się na całość zachowań w kontaktach interpersonalnych, idąc w sukurs tezie o „słowach między ludźmi” (Pisarek 2004) i wpływie wymiany myśli na zachowania osobowe i społeczne. Sam był tego najlepszym wzorem. Stosował wszelkie zasady *savoir-vivre*'u, dodatkowo hołdując polskiej tradycji, o czym mógł się przekonać każdy student i pracownik. Będąc mistrzem elegancji w kontaktach bezpośrednich, równocześnie nie był zwolennikiem stosowania form godnościowych i podkreślania ich znaczenia, np. poprzez użycie wielkich liter w sytuacjach niezgodnych z normami słownikowymi. Przestrzegał, że jest się dyrektorem, a nie Dyrektorem Instytutu; dziekanem, a nie Dziekanem Wydziału.

Profesor Walery Pisarek, kształcąc w zakresie kompetencji komunikacyjnych i dziennikarskich na polu prasy, radia, telewizji, internetu, a także – w związku z poszerzającym się obszarem rzecznictwa prasowego oraz *public relations* – w dziedzinie komunikowania wizerunkowego, przygotowywał studentów do zawodów dziennikarza i specjalisty w zakresie komunikacji społecznej. Niezależnie od tego, był odpowiedzialny za przygotowanie studentów także do wszelkich profesji okołomedialnych, w których wykorzystuje się wiedzę językoznawczą, medialną i dziennikarską, np. publiczne prezentowanie poglądów, stosowanie właściwej argumentacji i wprowadzanie w dyskurs publiczny języka wartości.

Archiwum Akademickiego Centrum Medialnego, działającego w ramach IDIKS UPJPII, dysponuje niezwykle ciekawym nagraniem, które zostało opublikowane tylko raz, 24 czerwca 2017 roku, podczas graduacji organizowanej przez studentów stacjonarnych i niestacjonarnych II roku SUM DIKS. Profesor Pisarek, zdając sobie sprawę, że nie będzie mógł uczestniczyć w tym podniosłym wydarzeniu, uprzednio nagrał swoją wypowiedź. Jej emisja uświetniła spotkanie, które jest momentem podsumowań kilku lat studiów i swoistym pożegnaniem studentów z uniwersytetem. Podczas graduacji 2017 DIKS UPJPII została zaprezentowana wypowiedź, która zostaje tu przytoczona w całości:

Przepraszam wszystkie moje magistrantki i wszystkich moich magistrantów, że nie ma mnie dzisiaj z nimi, nie ma mnie dzisiaj z Wami. Przepraszam, że tak się złożyło, iż – pomimo wyrzutów sumienia – nie uczestniczę w dzisiejszej graduacji. Szczególnie przepraszam te studentki, te magistrantki, które uporały się już ze swoimi pracami na tyle, żeby przed wakacjami tych prac bronić. Zarówno im, jak i tym wszystkim, którzy dopiero w czasie wakacji zakończą swoje prace, życzę powodzenia. Chciałbym, żeby im się dobrze pisało, a później zdawało – co, myślę,

2 Fragment z wykładów w ramach przedmiotu kultura języka.

że i bez moich życzeń stanie się ich udziałem. Myślę, że będzie mi brakowało przynajmniej niektórych osób, które uczestniczyły, częściej niż inne, w spotkaniach seminaryjnych. I tak sobie myślę, a może akurat tak się zdarzy, że i niektórym magistrantom, niektórym magistrantom, niektórym studentom i studentkom też, w pewnej chwili brak będzie mnie, tak jak ja z pewnością poczuję w różnych momentach mojego życia, że właśnie brak mi ich. Być może, jeszcze raz powtórzę, przyjdzie taka chwila, że i wam mnie zabraknie i to odczujecie. Dziękuję bardzo³.

Udział w życiu naukowym – badania, działalność organizatorska, popularyzacja wiedzy

Drugi ważny obszar, w którym zyskał uznanie Walery Pisarek, stanowiło pole samej nauki i rozwoju badań medioznawczych. Był wielkim autorytetem dla wykładowców, a z czasem także dla doktorantów kształcących się w zakresie nauk o mediach. Metody i techniki stosowane w badaniach medioznawczych z perspektywą wykorzystania ich m.in. w pisaniu prac dyplomowych i prowadzeniu projektów naukowych ujmowane były przez Walerego Pisarka jako część szerszych, multidyscyplinarnych zabiegów. Wyraźnie eksponując podział na metody ilościowe i jakościowe, uznawał mediometrię jako metodę opierającą się na wiarygodnie gromadzonych danych źródłowych. Świadectwem wyznawanych przez niego poglądów były m.in. jego prace publikowane także na łamach *Zeszytów Prasoznawczych*. Podkreślał za każdym razem potrzebę reprezentatywności wyników badań przy użyciu maksymalnie dostępnych metod, technik i narzędzi. Kiedy w latach 2010–2017 napotykał na szereg propozycji prac licencjackich i magisterskich na temat badań wizerunkowych, proponował techniki oparte na skalowaniu i asocjacji, m.in. dyferencjał semantyczny czy skalę Likerta, ale pozostawał także otwarty na najnowsze propozycje np. z dziedzin neuropsychologii czy badań nad siecią.

W obszarze nauk o komunikacji społecznej i mediach Walery Pisarek był z pewnością ważną osobowością Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. Z tego właśnie powodu w cyklu „Twarze Uczelni” ukazał się jeden z ostatnich wywiadów przeprowadzonych z Profesorem. W rozmowie poruszonych zostało wiele tematów, ale jeden fragment wydaje się szczególnie dobrze opisywać postać Walerego Pisarka, który miał niewątpliwą umiejętność łączenia obserwacji człowieka z szerszym namysłem nad kondycją ludzką i sferą aksjologiczną. Oto fragment rozmowy:

Studentka: Panie Profesorze, skoro już mówimy o studentach, to czy Pan pamięta swój pierwszy dzień na uczelni?

Walery Pisarek: Pamiętam! Jakże mógłbym nie pamiętać? Pamiętam, bo tam zobaczyłem śliczną dziewczynę. Tak mi się spodobała, że po latach została moją

żoną. Więc nie mogę nie pamiętać pierwszego dnia na uczelni, na Uniwersytecie Jagiellońskim.

S: Panie Profesorze, w porównaniu do czasów, w których Pan studiował, studiowanie dzisiaj to sielanka. Wtedy walczyliście o wolną Polskę. Proszę powiedzieć, o co studenci dzisiaj powinni walczyć?

WP: Wolności nigdy nie ma dość. Nawet jeśli wolności jest bardzo dużo, to zawsze jest ona zagrożona. To jest pierwsze. Ale naturalnie jest coś ważniejszego aniżeli wolność. Chyba to jest prawda i wolność głoszenia prawdy. To jest to, co chyba zawsze będzie aktualne i jest aktualne teraz. Studenci raczej niech o nic nie walczą, tylko niech studiują. To mówię na podstawie własnego doświadczenia, że należy przede wszystkim myśleć o studiowaniu. Tyle rzeczy się ukazuje opublikowanych, a to sprzed stu laty, a to sprzed dwustu laty. Jakież to wszystko ciekawe! I potem nieoczekiwanie przydaje się w życiu...⁴.

Swoją obecność Profesor zaznaczał nie tylko podczas wykładów prowadzonych dla słuchaczy IDIKS, ale także w czasie Rad Instytutu, Rad Wydziału oraz comiesięcznych spotkań w ramach prac nad nowym projektem dotyczącym zintegrowania metod badawczych w medioznawstwie, odbywających się w Krakowie przy ul. Grodzkiej 40 w siedzibie IDIKS. Walery Pisarek nigdy nie opuszczał tych zebrań, do wszystkich doskonale się przygotowywał, czego wyrazem były mądre rady, ale i niekiedy niewygodne pytania, których cel stanowiła troska o czystość i przejrzystość metodologiczną w naukach o komunikacji społecznej i mediach.

Profesor Pisarek był także obecny na konferencjach z cyklu Etyka Mediów, co-rocennie odbywających się w UPJPII. Mówił o najważniejszych wartościach, bez których nie byłoby prawdziwego i profesjonalnego dziennikarstwa, m.in. o prawdzie, zaufaniu czy dobru w mediach. Pamiętając referaty, aktywny udział w dyskusjach panelowych i głos w debatach podczas kolejnych majowych konferencji, nie sposób było przejść obojętnie obok jednego z najwspanialszych wykładów, jakie zostały wygłoszone w ramach inauguracji roku akademickiego UPJPII w murach Filharmonii Krakowskiej. Kiedy 20 października 2016 roku Wielki Kanclerz, Rektor i Senat UPJPII w Krakowie uroczyście rozpoczęli rok akademicki 2016/17, Walery Pisarek wygłosił wykład zatytułowany „Słowa ważne i najważniejsze”. Mówił w nim m.in.:

Za pomocą takich ważnych słów prowadzimy poważne prywatne i publiczne dyskursy o tym, co najważniejsze, i za pomocą tych słów o tym, co najważniejsze, mówią nam najpierw rodzice, potem szkoła, Kościół, literatura, rówieśnicy, media, a dziś także reklama. Przyjmijmy, że temu, co najważniejsze dla Polaków, poświęcone są zbiory cytatów z polskiej literatury, takie np. zbiory, jak „Księga cytatów z polskiej literatury pięknej od XIV do XX wieku” Hertza i Kopalińskiego⁵.

4 „Rozmowa z Profesorem Walerym Pisarkiem” w cyklu „Twarze Uczelni”, archiwum telewizyjne Akademickiego Centrum Medialnego UPJPII.

5 Wykład inauguracyjny rozpoczynający rok akademicki 2016/17 w UPJPII, archiwum telewizyjne Akademickiego Centrum Medialnego IDIKS UPJPII.

Profesor, próbując uporządkować wiedzę na temat słów najważniejszych, stwierdził, że w hasłowym indeksie, zawierającym ponad tysiąc różnych wyrazów, znajduje się grupa rzeczowników z liczbą ponad dwustu cytatów. W porządku alfabetycznym wymienił następujące: „Bóg”, „człowiek”, „miłość”, „naród”, „ojczyzna”, „Polska”, „serce”, „świat”, „wolność”, „ziemia”...⁶.

Walery Pisarek, związany z kilkoma uniwersytetami i wieloma instytucjami naukowymi, był dla pracowników UPJPII skarbnicą wiedzy o polskim i – szerzej – międzynarodowym życiu naukowym. Zachęcał wykładowców IDIKS do inicjatyw na polu krakowskim, m.in. do publikowania na łamach kwartalnika *Zeszyty Prasoznawcze*, który redagował i wydawał od początku lat dziewięćdziesiątych XX wieku, ale także do uczestnictwa w Komisji Prasoznawczej Polskiej Akademii Nauk. To także dzięki jego wsparciu, kiedy pod koniec 2017 powstała Komisja Medioznawcza PAU, w jej strukturach zasiadło troje pracowników IDIKS UPJPII: ks. prof. Michał Drożdż, prof. Kazimierz Wolny-Zmorzyński i dr Klaudia Cymanow-Sosin.

Warto wspomnieć również wkład Walerego Pisarka w przygotowanie wniosku do Centralnej Komisji ds. Stopni i Tytułów Naukowych w celu uzyskania przez Instytut uprawnień do nadawania stopnia doktora nauk o mediach. Wymagało to spełnienia przez Wydział Nauk Społecznych wielu kryteriów formalno-prawnych oraz merytorycznych w zakresie osiągnięć naukowo-badawczych określonych w ustawie. Centralna Komisja nadająca uprawnienia brała pod uwagę poziom działalności naukowej jednostki oraz kadrę samodzielnych pracowników zatrudnioną w IDIKS UPJPII. Pozytywna opinia Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz decyzja Centralnej Komisji oznaczały docenienie potencjału badawczego, postępującego rozwoju kadry naukowej, modernizacji infrastruktury uczelni oraz zaangażowania IDIKS UPJPII na polu dydaktyki, który w ostatniej dekadzie wykształcił ponad tysiąc adeptów dziennikarstwa i komunikacji społecznej. Dla wielu absolwentów decyzja Centralnej Komisji była szansą dalszego rozwoju naukowego na kolejnym poziomie kształcenia. Otrzymanie tych uprawnień spowodowało tym samym włączenie UPJPII do grona instytucji, które decydują o kształcie dynamicznie rozwijającej się dyscypliny, jaką są nauki o komunikacji społecznej i mediach. Jako pierwszy uniwersytet katolicki i piąta uczelnia w Polsce UPJPII otrzymał te uprawnienia, dołączając do grona takich uczelni, jak Uniwersytet Warszawski, Uniwersytet Jagielloński, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie oraz Wyższa Szkoła Zarządzania i Informatyki w Rzeszowie. Wniosek o przyznanie tych uprawnień został przygotowany w Instytucie Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej na Wydziale Nauk Społecznych UPJPII staraniem ks. prof. Michała Drożdża oraz współpracującego z nim zespołu, w skład którego weszły dr Katarzyna Drąg i dr Klaudia Cymanow-Sosin. Decyzja z 29 stycznia 2018 r. wyznaczyła nową erę, od kiedy Uniwersytet Papieski jeszcze silniej włączył się w rozwój obszaru mediów i komunikowania, poszerzając tym samym grono najważniejszych przedstawicieli tej dyscypliny naukowej. Z pewnością to właśnie dorobek naukowy Walerego Pisarka przyczynił się do uznania Wydziału Nauk Społecznych UPJPII za godny

6 Tamże.

do nadawania młodym badaczom tytułu doktora nauk o mediach. Podczas rozmów kwalifikacyjnych na studia doktoranckie niejednokrotnie pojawiało się nazwisko Walerego Pisarka, który dla wielu studentów był mentorem w obszarze interdyscyplinarnego prasoznawstwa i współczesnego medioznawstwa.

Autorytet Walerego Pisarka i jego wpływ na kolejne pokolenia badaczy w dziedzinie nauk o komunikacji społecznej i mediach

Nie można pominąć też zaangażowania Walerego Pisarka na polu integracji IDIKS UPJPII z Polskim Towarzystwem Komunikacji Społecznej. Profesor aż do 2017 roku był mocno związany z polskim i europejskim życiem naukowym oraz z instytucjami troszczącymi się o jego jakość, a także nawiązywanie twórczej współpracy przez wszystkie środowiska akademickie. Profesor Pisarek włączał się w działalność organizacji i towarzystw, a wraz z instytutem szczególnie w rozwój Polskiego Towarzystwa Komunikacji Społecznej (PTKS). Jego członkostwo w PTKS zbiegło się bowiem w czasie z pracą w IDIKS UPJPII. Liczne referaty W. Pisarka, głosy w dyskusjach panelowych i bieżące sugestie do zasłyszanych referatów cieszyły się wielką atencją. To samo dotyczyło rozmów kularowych. Uczestnictwo w sekcjach prowadzonych czy moderowanych przez Profesora Pisarka było dla badaczy języka i mediów wielkim wyróżnieniem, ale i skłaniało do ogromnej odpowiedzialności zarówno za formę, jak i treść prezentacji.

Podczas jednego z wyjazdów na zjazd PTKS do Wrocławia, jeszcze przed zgłoszeniem tematu, odbyłam rozmowę z Profesorem w ramach naszych spotkań w tzw. pokoju profesorskim przy ul. Franciszkańskiej 1. Właściwie była ona zainicjowana przez mistrza, który ofiarował mi tego dnia swój artykuł, opublikowany w wydawnictwie Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach (Pisarek 2014). Był to jeden z najważniejszych głosów w dyskusji nad problematyką wizerunku w mediach. Zamieszczone w szkicu tezy stały się inspiracją do powstania mojego artykułu „Etyczno-aksjologiczny wymiar komunikacji reklamowej – odpowiedzialność i dobro w mediach” (Cymanow-Sosin 2018), opublikowanego już po śmierci Profesora.

Walery Pisarek w swoim tekście „Symbol, WIZERUNEK, narracja – trzy poziomy perswazji”, który wygłosił z okazji nadania mu tytułu *doctora honoris causa* Uniwersytetu Jana Kochanowskiego w Kielcach, stwierdził:

Od dawna jestem wewnątrznie przekonany, że świadome komunikowanie jest zawsze perswazją. Kiedyś, nie chcąc słuchaczy lub czytelników prowokować do protestów, dodawałem najpierw: najczęściej, albo później: prawie zawsze. Dziś już mogę się zdobyć na odwagę i powiedzieć bez uników: świadome komunikowanie zawsze jest perswazją. Ostatecznie mogę dodać: praktycznie zawsze. Od płaczu niemowlęcia domagającego się czegoś do ssania po prośbę umierającego o miłosierdzie Boże. Perswazyjne komunikowanie zmierzające do pozyskania zwolenników oraz utracenia konkurentów i przeciwników dokonuje się na trzech poziomach: symboli, wizerunków i narracji. Przedmiotem tego artykułu jest wizerunek.

Dlatego w tytule jest on wyróżniony wersalikami. Pojęcia symbolu i narracji wskazują tylko na sąsiadujące z nim obszary perswazji (Pisarek 2014, s. 10).

Przytoczone wyżej odważne stwierdzenie stało się mottem mojego wystąpienia w obecności Profesora i przyczynkiem do dyskusji, która wywiązała się w trakcie obrad. To i kolejne spostrzeżenia Walerego Pisarka podczas kongresu spotkały się z wielkim zainteresowaniem, a jego gorące powitanie podczas panelu głównego i obwołanie nestorem polskiego medioznawstwa było wyrazem szacunku, jakim młodsze pokolenie darzyło autora „O mediach i języku” (Pisarek 2007).

Podróż na kongres, odbywająca się dodatkowo w towarzystwie innego wielkiego polskiego znawcy mediów i komunikacji społecznej, Jerzego Mikułowskiego Pomorskiego, była dla dyrekcji IDIKS UPJPII wielkim przeżyciem. Po serii odpowiedzi na nasze pytania o bieżące sprawy nauki i stan badań medioznawczych, obaj badacze wprowadzili nas w świat swoich przemyśleń na temat współczesnych mediów. J. Mikułowski Pomorski oceniał je z punktu widzenia socjologa, zaś W. Pisarek z perspektywy filologicznej. Wybitni badacze mimowolnie dokonywali także korelacji ze swoimi doświadczeniami z czasów, kiedy medioznawstwo nie zajmowało się jeszcze zagadnieniami przestrzeni cyfrowej. Ostatecznie dyskusja skończyła się uznaniem prymatu relacji bezpośrednich nad wszelkimi kontaktami zapośredniczonymi medialnie. Profesorowie, używając zdrobniałych imion, wśród których najczęściej pojawiały się Krysia⁷ i Irenka⁸, opowiadali o licznych wydarzeniach ze swojego życia naukowego i pozazawodowego, choć wyznaczenie granicy pomiędzy tymi sferami zdawało się zadaniem karkołomnym. Uświadomili nam wówczas, że od wielu lat istnieje środowisko akademickie, w skład którego wchodzi osoby zajmujące się badaniami na polu nauk o komunikacji społecznej i mediach, ale do stworzenia takiej wspólnoty przyczyniały się także kontakty pozazawodowe, niekiedy długoletnie przyjaźnie, a nawet małżeństwa, jak w przypadku Walerego Pisarka i Krystyny Pisarkowej.

Profesor Pisarek w naszej pamięci

Pod koniec 2018 roku dzięki staraniom dziekana, dyrekcji, pracowników i studentów IDIKS został zorganizowany wieczór pamięci poświęcony Waleremu Pisarkowi. Ks. prof. M. Drożdż przypomniał, że to już rok, od kiedy odszedł od nas Pan Profesor Walery Pisarek, nieoceniony Mistrz, Naukowiec, Przyjaciel. Dodał

7 Krystyna Pisarkowa, żona Walerego Pisarka, profesor językoznawstwa, członek PAU, autorka m.in.: „Wycieczek polskich” (Kraków 1975), „Języka według Junga” (Kraków 1994) i „Rachunku sumienia jako zadania tłumacza” (Kraków 2012).

8 Irena Tetelowska-Szewczyk, dziennikarka i socjolog, dyrektor Ośrodka Badań Prasoznawczych w Krakowie w latach 1961–1969, redaktor naczelna *Zeszytów Prasoznawczych*, autorka pośmiertnie wydanych „Szkieł prasoznawczych” (1972). Zob. „Nekrolog” (1969).

również, że po jego odejściu spotkaliśmy się, aby wspominać jego obecność wśród nas. Ks. prof. M. Drożdż w wywiadzie udzielonym telewizji jp2tv powiedział:

Dzisiaj mamy dzień wdzięczności, szacunku i pamięci o śp. prof. Walerym Pisarku. Dawał on świadectwo głębokim wartościom, w jakie wierzył. To nas autentycznie poruszało. Mogliśmy się od niego uczyć na nowo, co znaczy obowiązkowość, wypełnianie zobowiązań zawodowych z szacunkiem dla studentów. Zostawił nam pewien niedościgniony wzór⁹.

Ks. prof. M. Drożdż przypomniał, że Walery. Pisarek wyróżniał się szczególnym szacunkiem dla studentów, których przepuszczał przodem w drzwiach do sal wykładowych. Dr Katarzyna Drąg, obecna Dyrektor IDIKS, mówiła o Profesorze: „Nigdy nas nie pouczał, nie narzucał swojego zdania, tylko czekał, by ewentualnie zwrócić się do niego z pytaniem lub prośbą o sugestię”. Czas, kiedy wraz z grupą studentów wykonywałam ku Jego pamięci utwór „Kolęda dla nieobecnych”, był momentem, kiedy powróciło najbardziej osobiste ze wspomnień z Nim związanych. W 2000 roku, podczas jednego z pierwszych wykładów dla przyszłych dziennikarzy (a nie trzeba dodawać, że spotkania z Profesorem cieszyły się ogromną popularnością), w sali wykładowej zabrakło już krzeseł. Jeden ze studentów, jako że uczęszczał jeszcze na kurs fotografii, przyszedł w ostatnim momencie. Rozglądał się i nie mógł znaleźć miejsca dla siebie. Niewiele myśląc, nie chcąc tworzyć zamieszania w sali, w której już był Pan Profesor, usunęłam się grzecznie i „odstąpiłam” połowę krzesła nieznanemu doktorantowi. W takich warunkach przeżyaliśmy wykład Pana Profesora, który był zwolennikiem szkoły perypatetyckiej i nauczał nas, spacerując przez cały czas wzdłuż katedry. Wykład był niezwykle ciekawy, a krzesło okazało się wystarczające dla dwojga. Przez wiele lat, kiedy nie mieliśmy okazji współpracować bezpośrednio z Panem Profesorem, mieliśmy wraz z mężem, jak się potem okazało, jakiś rodzaj nieustannego podziwu dla niego. Było to związane nie tylko ze stroną merytoryczną jego nauczania (wykładów i zawartości publikacji), ale także z powodu tego, że to właśnie podczas jego zajęć się poznaliśmy. Kiedy wraz z Panem Profesorem zaczęliśmy już pracować w jednym uniwersytecie i regularnie spotykaliśmy się przy jednym biurku we wspomnianym pokoju profesorskim, przypomnienie tego faktu wydawało mi się zbyt emocjonalne i takie „nienaukowe”. Profesor Pisarek powodował jednak, że dystans się skracał, pomimo zachowywania wszelkich zasad *savoir vivre*'u, takich jak przepuszczanie kobiet przodem, pomoc w ściąganiu i odwieszaniu płaszcza, a nawet wyraźny zakaz wyręczania go w myciu filiżanek. Pewne zasady dotyczyły także mężczyzn. Kiedy zdarzało nam się kilkakrotnie wyjeżdżać na wspólne konferencje lub kongresy, m.in. te organizowane przez PTKS, Walery Pisarek nie pozwolił nikomu nieść walizki czy wkładać jej do bagażnika albo wagonu. Wracając do tego momentu, kiedy zdecydowałam się powiedzieć Panu Profesorowi o tym fakcie sprzed kilkunastu lat i jego wykładzie,

⁹ Wieczór wspomnień poświęcony W. Pisarkowi w IDIKS UPJPII w Krakowie (nagranie własne).

był wzruszony. Zapytał jeszcze, jakie są skutki tego spotkania, i kiedy dowiedział się o trójce naszych dzieci, ucieszył się i dodał, że nie sądził, iż tak dalekosiężne są owoce jego zajęć.

Rozmowy (poza tym swego rodzaju wyznaniem) miały charakter spotkania z mistrzem. Kiedy rozpoczęłam prowadzenie seminarium magisterskiego na drugim stopniu studiów i podzieliłam się z Panem Profesorem moimi obawami co do kwestii metodologicznych w przypadku studentów, spośród których nie wszyscy ukończyli studia dziennikarskie na poziomie licencjatu, ale jakieś studia pokrewne, wielki autorytet w tej dziedzinie przekazał mi ważną kartkę, na której były zapisane wytyczne odnośnie pracy ze studentami – kilka punktów¹⁰, które trzeba spełnić przed obroną pracy dyplomowej. Zachowuję ją do dziś i opatrzoną adnotacją: „W prezencie od śp. Pana Profesora Walerego Pisarka” przekazuję wszystkim seminarzystom w IDIKS UPJPII.

Co jakiś czas studenci, pracownicy i władze UPJPII wracają myślą do czasu, jaki Profesor Pisarek spędził w murach uniwersytetu. Kiedy późną jesienią 2017 roku żegnaliśmy Go, a Rektor UPJPII, na ręce córki śp. Pana Profesora Walerego Pisarka przekazywał rodzinie i bliskim najszczerze kondolencje i zapewniał, że społeczność akademicka Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II z bólem przyjęła wiadomość o odejściu do Domu Ojca przyjaciela naszego Uniwersytetu, dodał także:

W Księdze Mądrości czytamy: „(Mądrość) jest bowiem dla ludzi skarbem nieprzebrany: ci, którzy go zdobyli, przyjaźń sobie Bożą zjednali [...]. Oby mi Bóg dał słowo odpowiednie do myśli i myślenie godne tego, co mi dano! On jest bowiem i przewodnikiem Mądrości, i tym, który mędrcom nadaje kierunek. W rękę Jego i my, i nasze słowa, roztropność wszelką i umiejętność działania”. Panie Profesorze! Przed dekadą pojawiłeś się w akademickim życiu Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II. To nie przypadek, że właśnie Ciebie na naszej drodze postawiła nam Opatrzność. Zagościłeś na dobre w przyjaznym – co często podkreślałeś – środowisku Instytutu Dziennikarstwa i Komunikacji Społecznej i inspirowałeś jego kadry do rozwoju potencjału naukowego, badawczego i dydaktycznego. Wiemy, że i Ty czerpałeś z ducha naszej uczelni, z mądrości najważniejszej z Ksiąg i z myśli personalizmu, który promuje prawdę, sprawiedliwość i godność osoby. „Mądrość stół zastawiła obficie i na ucztę zaprasza swój lud”. Dziękujemy, że spotykaliśmy się przy jednym stole.

To nie był przypadek, Panie Profesorze, że właśnie tu...¹¹.

¹⁰ Należą do nich m.in. wyjaśnienie, sprecyzowanie i zdefiniowanie głównych pojęć w pracy, wykazanie wagi problemu badawczego, jego atrakcyjności i użyteczności, kontekst źródłowy, stan wiedzy oraz perspektywa badawcza, hipotezy oraz metody ich falsyfikacji, przyjęta metoda badawcza pozwalająca weryfikować założenia.

¹¹ Tekst pożegnania wygłoszony przez JM. Rektora UPJPII w czasie pożegnania W. Pisarka w kościele św. Anny w Krakowie [<http://idiks.wns.upjp2.edu.pl/node/152>; 20.03.2019].

Wcześniej, także na stronach internetowych UPJPII, pojawiło się korespondujące z tym słowo podziękowania ze strony władz uniwersytetu za pracę W. Pisarka w ostatniej dekadzie:

Panie Profesorze. Twoje zasługi dla polskiej i światowej nauki i kultury są nieocenione. Byłeś człowiekiem wielkiego umysłu, Mistrzem Słowa, wspaniałym nauczycielem, postacią wielkiego formatu i wielkiego serca. Posiadałeś tę cenną zdolność i umiejętność łączenia akademickiego świata idei i życzliwej rozmowy o sprawach ludzkich i potrzebach bliźniego. Tym, co warto szczególnie podkreślić, jest Twój szacunek dla godności osoby i wielka pokora, które budowały i łączyły ludzi. Będziemy Cię wspominać, by okazać ludzką wdzięczność za wiele dobra, które nam podarowałeś.

Śp. Profesor Walery Pisarek był nie tylko osobą skromną, ale i wybitną. Łączył te dwie cechy jako człowiek wielkiej kultury i głębi ducha. Jego postawa była dostrzegalna w bezpośrednich kontaktach ze społecznością uniwersytecką – pracownikami i studentami, w trosce o najwyższą jakość kształcenia, a także w Jego spuściźnie. Pan Profesor pozostaje w naszej pamięci jako autorytet w dziedzinie słowa, dialogu i mediów, który z całym zaangażowaniem służył swoją pracą, swoim poświęceniem i swoim słowem. Odkrywając jako językoznawca piękno i sens słowa, wskazywał również swoim pięknym i dobrym życiem na Odwieczne Słowo jako źródło wszelkiego dobra. „Opatrzność działała» – powtórzył w jednym z ostatnich wywiadów [...]”¹².

Bibliografia

- M. Bańko (red.) (2003). *Wielki słownik wyrazów obcych*. Warszawa.
- Cymanow-Sosin K. (2018). Etyczno-aksjologiczny wymiar komunikacji reklamowej – odpowiedzialność i dobro w mediach. W: K. Konarska, A. Lewicki, P. Urbaniak (red.). *Z teorii i praktyki komunikacji społecznej. Stan i rozwój badań w Polsce*. Kraków, s. 191–210.
- Fras J. (1999). *Dziennikarski warsztat językowy*. Wrocław.
- Grzenia J. (1998). *Słownik nazw własnych*. Warszawa.
- Kłosińska K. (2013). *Co w mowie piszczy?* Poznań.
- Marcjanik M. (2000). *Polska grzeczność językowa*. Kielce.
- Nekrolog: Irena Tetelowska-Szewczyk – dziennikarz i prasoznawca. (1969). *Biuletyn Zarządu Głównego RSW „Prasa”*, nr 119, s. 1–3.
- Nekrolog W. Pisarka [www.upjp2.edu.pl; 6.11.2018].
- Pisarek W. (2007). *O mediach i języku*. Kraków.
- Pisarek W. (2004). *Słowa między ludźmi*, Warszawa.

¹² Nekrolog i słowa pożegnania zamieszczone na stronie www.upjp2.edu.pl [www.upjp2.edu.pl; 1.12.2018].

- Pisarek W. (2014). Symbol, WIZERUNEK, narracja – trzy poziomy perswazji. *Studia Filologiczne Uniwersytetu Jana Kochanowskiego*, t. 27, s. 9–26.
- Podracki J. (1998). Słownik interpunkcyjny języka polskiego. Warszawa.
- Polański E. (red.) (2006). Wielki słownik ortograficzny PWN. Warszawa.
- Puzynina J. (2011). Kultura słowa, ważny element kultury narodowej. Warszawa.
- Rozmowa z Profesorem Walerym Pisarkiem w cyklu „Twarze Uczelni”, archiwum telewizyjne Akademickiego Centrum Medialnego UPJPII.
- Wykład inauguracyjny rozpoczynający rok akademicki 2016/17 w UPJPII, archiwum telewizyjne Akademickiego Centrum Medialnego IDIKS UPJPII.
[<http://idiks.wns.upjp2.edu.pl/node/152>; 20.03.2019].
[www.upjp2.edu.pl; 1.12.2018].